

การคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์

นางสาว อาจารย์ย์ พวงมหา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-639-067-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE PROTECTION OF DESIGN RIGHT

Miss Ajaree Phungmaha

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Law

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1997

ISBN 974-639-067-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์

โดย นางสาวอาจารย์ พวงมหา

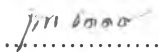
ภาควิชา นิติศาสตร์

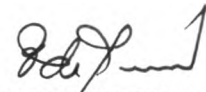
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์รัชชัย ศุภผลศิริ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นพ. ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ชวลิต อัดตศาสตร์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์รัชชัย ศุภผลศิริ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ปริญญา ดิผดุง)

อาจารย์ พวงมหา : การคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ (THE PROTECTION OF DESIGN RIGHT)

อ.ที่ปรึกษา : รศ.รัชชัย ศุภผลศิริ ; 253 หน้า. ISBN 974-639-067-8

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงรูปแบบของการให้ความคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ เนื่องจากมีความแตกต่างกันของกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่แบบผลิตภัณฑ์ในแต่ละประเทศ โดยอาจได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายสิทธิบัตร (patent law) กฎหมายว่าด้วยแบบผลิตภัณฑ์ (design law) หรือกฎหมายลิขสิทธิ์ (copyright law) ก็ได้ ในประเทศไทยนั้นยังไม่มี ความชัดเจนในเรื่องรูปแบบของการให้ความคุ้มครองแก่แบบผลิตภัณฑ์แต่อย่างใด

จากการศึกษาพบว่าปัญหาในการให้ความคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ ก็คือ แบบผลิตภัณฑ์อาจได้รับความคุ้มครองซ้ำซ้อนทั้งจากกฎหมายเกี่ยวกับแบบผลิตภัณฑ์ (กล่าวคือกฎหมายสิทธิบัตรหรือกฎหมายว่าด้วยแบบผลิตภัณฑ์) และจากกฎหมายลิขสิทธิ์ในฐานะงานศิลปกรรมได้อีกด้วย ซึ่งเป็นผลให้แบบผลิตภัณฑ์นั้นได้รับความคุ้มครองมากเกินไป อันขัดขวางต่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายเกี่ยวกับแบบผลิตภัณฑ์ ที่มุ่งคุ้มครองแบบผลิตภัณฑ์ในระยะเวลาพอสมควรเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภค ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือแบบผลิตภัณฑ์ที่มุ่งต่อการทำงาน (functional design) อาจจะไม่ได้รับความคุ้มครองเลยหากไม่มีต้นร่างอันมีลักษณะเป็นงานศิลปกรรมตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ในต่างประเทศมีวิวัฒนาการในการแก้ปัญหาเหล่านี้ออกเป็นสองแนวทาง คือ แนวทางที่จำกัดไม่ให้แบบผลิตภัณฑ์ได้รับความคุ้มครองโดยลิขสิทธิ์เลย กับแนวทางที่ยอมรับว่าแบบผลิตภัณฑ์อาจได้รับความคุ้มครองโดยลิขสิทธิ์ได้ แต่กำหนดข้อจำกัดในการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ให้มากที่สุด ซึ่งแนวทางที่สองนี้เป็นแนวทางที่ยอมรับกันทั่วไป หากแต่มีหลักการแตกต่างกันในแต่ละประเทศ วิทยานิพนธ์นี้เสนอให้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ตามกฎหมายไทยให้มีความชัดเจนและเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยการกำหนดให้ต้นร่างความคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ และหากเป็นกรณีที่งานศิลปกรรมมาประยุกต์ใช้เป็นแบบผลิตภัณฑ์ก็ให้ลดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานศิลปกรรมนั้นลงเพื่อขจัดปัญหาการให้ความคุ้มครองซ้ำซ้อน รวมทั้งเสนอให้ป้องกันการผูกขาดตลาดอะไหล่ของแบบผลิตภัณฑ์ โดยนำหลักการไม่ให้ความคุ้มครองแก่อะไหล่ที่มีลักษณะเป็นส่วนเชื่อมต่อกันกับแบบผลิตภัณฑ์อื่น (must-fit) หรือมีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของแบบผลิตภัณฑ์ (must-match) มาใช้ ตลอดจนกำหนดให้มีสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิเชิงบังคับ (compulsory license) และ license of right เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภค นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการกำหนดสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ประเภทใหม่ขึ้นคือ สิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้จดทะเบียน (unregistered design right) เพื่อให้การคุ้มครองแก่แบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่อาจขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ได้

ภาควิชานิติศาสตร์.....

สาขาวิชานิติศาสตร์.....

ปีการศึกษา2540.....

ลายมือชื่อนิติส อ. พวงมหา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม

C770023 : MAJOR OF LAW
KEY WORD: DESIGN RIGHT / PROTECTION

AJAREE PHUNGMAHA : THE PROTECTION OF DESIGN RIGHT.THESIS ADVISOR :
ASSOC. PROF. DHAJJAI SUBHAPHOLSIRI . 253 pp. ISBN 974-639-067-8.

This thesis studies researching the proper forms or criteria of laws to protect "design right", which vary in different countries. While some countries protect design right through patent law, other through design law or copyright law. As for Thailand, a problem has arised regarding the appropriate law to protect the design right.

The study reveals that one legal problem of protecting design right is the right of design owner is double protected both by the laws on design (patent law and design law) and by copyright law (as an artistic work).The dual protection, therefore, grants an over-protection to the owner of design right, which is against the intention of the laws on design which intend to protect the right only for some limited time and for the good of the public. Another problem is that "functional design", a kind of design rights, is not protected by patent law. The protection on the said design is provided only where there is an expression of idea of the design in form of an artistic work. Under foreign laws, two measures are developed to cope with the problems. The first one is the idea that design right owners should be protected through the laws on design only. The second one, which is generally accepted by most countries though details of which are different, is that the design right owners may be protected not only through the laws on design but also through, with a most limited scope, copyright law. This thesis proposes several points to improve the present Thai law to be more proper and efficient. Firstly, it proposes that the expression of idea created to be a model or a design document of a product design not be protected under copyright law. Secondly, the time granted for exclusive right in artistic work under copyright law be shortened if the artistic work is applied to be a part or in connection with a product design. Thirdly, to eliminate the problem of the monopoly in spare parts of the products under design, which greatly affects the public, the thesis suggests that spare parts adjoining other product designs(must-fit) or being an integrated part of the products under design (must-match) should not be protected and that provisions of "compulsory license" as well as "license of right" should be applied to the present laws. Additional issue mentioned in this thesis is an introduction of new provision of "unregistered design right" to be applied to Thai law so that some kinds of design rights unregistrable under the present law may be protected as well.

ภาควิชานิติศาสตร์.....

สาขาวิชานิติศาสตร์.....

ปีการศึกษา 2540.....

ลายมือชื่อนิติ..... ๒๑๙ ๑๖๖ พ.ร.ว.พ.มหา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของรองศาสตราจารย์ รัชชัย ศุภผลศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและช่วยวางแนวทางในการศึกษาค้นคว้า ตั้งแต่ในชั้นเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ทั้งยังให้คำแนะนำในการถอดความจากเอกสารภาษาต่างประเทศ การลำดับความคิดในการเขียน รวมถึงตลอดถึงการให้แง่คิดต่างๆ ในขณะที่ทำการศึกษาค้นคว้าจนสำเร็จเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้รับความกรุณาจากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อันประกอบด้วยอาจารย์ชวลิต อุตตศาสตร์ และอาจารย์ปริญญา ตีผดุง ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลบางส่วนเพื่อนำมาใช้ประกอบการศึกษา รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำในการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์นี้ด้วย ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนใคร่ขอขอบพระคุณต่อปิยมิตรของข้าพเจ้า อันได้แก่ คุณมานพ และ คุณศรี บุญทิม ที่ช่วยเหลือผู้เขียนในการค้นหาข้อมูลประกอบการศึกษาวิทยานิพนธ์ และเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในด้านที่พักอาศัยและพาหนะที่ใช้เดินทางขณะที่พำนักอยู่ในประเทศสหราชอาณาจักร นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณต่อคุณกัลยารัตน์ ชินศรีวงศ์กุล และคุณจักริน อัมพฤษ ที่ให้ข้อมูลและคำแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา และคุณกฤษวัชร ชัยนภาคคีดี ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายญี่ปุ่นแก่ผู้เขียน ในส่วนของการแปลภาษาต่างประเทศ ผู้เขียนขอกล่าวคำขอบพระคุณต่อ คุณชนิษฐา ทัดติ และคุณเฉลิมพงษ์ จิตต์ขันติวงศ์ ที่ให้ความช่วยเหลือผู้เขียนเป็นอย่างมากในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการถอดความจากจากภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณเฉลิมพงษ์ จิตต์ขันติวงศ์ ที่กรุณาสละเวลาช่วยผู้เขียนเรียบเรียงข้อความในการเขียนวิทยานิพนธ์ให้สละสลวยยิ่งขึ้นอีกด้วย

ท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณต่อบิดามารดา น้องชาย และมิตรสหายที่เป็นผู้สนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้เขียนตลอดมาจนสำเร็จการศึกษา และหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้พอมีประโยชน์ทางวิชาการอยู่บ้างขอให้เป็นที่เวทิตาแก่บิดา มารดา และครูอาจารย์ของผู้เขียน หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการทำวิทยานิพนธ์.....	4
1.3 ขอบเขตของการทำวิทยานิพนธ์.....	4
1.4 สมมติฐาน ทฤษฎี และแนวความคิด.....	5
1.5 วิธีการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดหวังว่าจะได้รับจากการทำวิทยานิพนธ์.....	6
2 การคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ในปัจจุบัน.....	8
2.1 ความหมายของแบบผลิตภัณฑ์.....	8
2.2 ความจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์.....	15
2.3 การคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์โดยกฎหมายสิทธิบัตร.....	18
2.3.1 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดลักษณะของแบบผลิตภัณฑ์.....	19
2.3.1.1 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดลักษณะของ แบบผลิตภัณฑ์ในประเทศไทย.....	19
2.3.1.2 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดลักษณะของ แบบผลิตภัณฑ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	26
2.3.2 หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์.....	30
2.3.2.1 หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิใน แบบผลิตภัณฑ์ตามกฎหมายไทย.....	30
2.3.2.2 หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิใน แบบผลิตภัณฑ์ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา.....	36
2.4 การคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์โดย Design Law.....	37

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
2.4.1	หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดลักษณะของแบบผลิตภัณฑ์..... 37
2.4.1.1	หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดลักษณะของ แบบผลิตภัณฑ์ในประเทศสหราชอาณาจักร..... 38
2.4.1.1.1	ลักษณะของแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการ จดทะเบียนแล้ว (Registered Designs).....38
2.4.1.1.2	ลักษณะของแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้ จดทะเบียน (Unregistered Designs)..... 48
2.4.1.2	หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดลักษณะของ แบบผลิตภัณฑ์ในประเทศญี่ปุ่น..... 58
2.4.2	หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์..... 64
2.4.2.1	หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ ตามกฎหมายประเทศสหราชอาณาจักร..... 64
2.4.2.1.1	หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิ ในแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียน แล้ว (Registered Designs)..... 64
2.4.2.1.2	หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิ ในแบบผลิตภัณฑ์ไม่ได้จดทะเบียน (Unregistered Designs)..... 70
2.4.2.2	หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ ตามกฎหมายประเทศญี่ปุ่น.....79
2.5	การคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์โดยกฎหมายลิขสิทธิ์..... 83
2.5.1	หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดลักษณะของงานศิลปกรรม..... 85
2.5.1.1	หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดลักษณะของงานศิลปกรรม ในประเทศไทย..... 85
2.5.1.2	หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดลักษณะของงานศิลปกรรม ในประเทศสหรัฐอเมริกา..... 89
2.5.1.3	หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดลักษณะของงานศิลปกรรม ในประเทศสหราชอาณาจักร.....94

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
2.5.1.4 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดลักษณะของงานศิลปกรรม ในประเทศญี่ปุ่น.....	100
2.5.2 หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิในงานศิลปกรรม.....	102
2.5.2.1 หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองในงานศิลปกรรม ในประเทศไทย.....	102
2.5.2.2 หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองในงานศิลปกรรม ในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	111
2.5.2.3 หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองในงานศิลปกรรม ในประเทศสหราชอาณาจักร.....	117
2.5.2.4 หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองในงานศิลปกรรม ในประเทศญี่ปุ่น.....	122
2.6 การคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์โดยกฎหมายละเมิด (Tort Law).....	128
2.7 การคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ใน TRIPs.....	135
3 ปัญหาและวิวัฒนาการของการคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์.....	139
3.1 ปัญหาของการคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ในประเทศไทย.....	140
3.2 ผลของการให้ความคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ โดยกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญารูปแบบต่างๆ.....	147
3.2.1 ผลของการให้ความคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์โดย กฎหมายสิทธิบัตร.....	148
3.2.2 ผลของการให้ความคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์โดย Design Law.....	150
3.2.3 ผลของการให้ความคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์โดย กฎหมายลิขสิทธิ์.....	156
3.2.4 ผลของการให้ความคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์โดย ทั้งกฎหมายเกี่ยวกับแบบผลิตภัณฑ์โดยตรงและ กฎหมายลิขสิทธิ์.....	158
3.3 ปัญหาและมาตรการในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการให้ ความคุ้มครองแก่แบบผลิตภัณฑ์ในประเทศต่างๆ.....	162

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.3.1 ประเทศสหราชอาณาจักร.....	162
3.3.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	175
3.3.3 ประเทศแคนาดา.....	181
3.3.4 ประเทศญี่ปุ่น.....	187
ตารางสรุปแนวทางในการให้ความคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ ในประเทศต่างๆ.....	193
4 แนวทางการกำหนดการคุ้มครองสิทธิในแบบผลิตภัณฑ์ตาม กฎหมายไทย.....	195
4.1 แนวทางการให้ความคุ้มครองโดยการจำกัดไม่ให้แบบผลิตภัณฑ์ ได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายลิขสิทธิ์.....	196
4.1.1 การจำกัดโดยบัญญัติไว้ในคำจำกัดความของงานอันมี ลิขสิทธิ์ว่าไม่รวมถึงแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความคุ้มครองตาม กฎหมายสิทธิบัตร.....	196
4.1.2 การจำกัดโดยบัญญัติไม่ให้ความคุ้มครองโดยลิขสิทธิ์แก่ แบบผลิตภัณฑ์ที่มีคุณสมบัติในการรับจดทะเบียนตาม กฎหมายสิทธิบัตร.....	196
4.1.3 การจำกัดโดยบัญญัติไม่ให้มีการละเมิดลิขสิทธิ์ในแบบ ผลิตภัณฑ์ที่จดทะเบียนแล้วหรือแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้จด ทะเบียนแต่นำมาใช้ทางอุตสาหกรรมแล้ว.....	201
4.2 แนวทางการให้ความคุ้มครองโดยการยอมรับว่าแบบผลิต ภัณฑ์สามารถได้รับความคุ้มครองทั้งจากกฎหมายลิขสิทธิ์และ กฎหมายเกี่ยวกับแบบผลิตภัณฑ์ แต่วางมาตรการไม่ให้เกิดความ คุ้มครองซ้ำซ้อนในแบบผลิตภัณฑ์.....	204
4.2.1 แนวทางที่นำมาตรการของประเทศสหรัฐอเมริกา ประยุกต์ใช้กับกฎหมายไทย.....	204
4.2.2 แนวทางที่นำมาตรการของประเทศแคนาดามาประยุกต์ ใช้กับกฎหมายไทย.....	207
4.2.3 แนวทางที่นำมาตรการของประเทศนิวซีแลนด์มาประยุกต์ ใช้กับกฎหมายไทย.....	210

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

	หน้า
4.2.4 แนวทางที่นำมาตรการของประเทศสหราชอาณาจักรมา ประยุกต์ใช้กับกฎหมายไทย.....	213
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	225
รายการอ้างอิง.....	247
ประวัติผู้เขียน.....	253